

Onderduikersmuseum de Duikelaar

Beleidsplan 2021-2025

Inhoudsopgave

<u>Inleiding</u>	<u>2</u>
<u>Missie en visie</u>	<u>4</u>
▪ Missie	
▪ Strategie	
▪ Visie	
<u>Collectie</u>	<u>5</u>
• Collectiebeheer	
• Digitale beeldbank	
• Depot	
<u>Tentoonstellingen</u>	<u>6</u>
• Vaste- en wisseltentoonstellingen	
• Traditioneel en digitaal	
• Huidige vaste tentoonstellingen	
• Tentoonstellingen in voorbereiding	
<u>Educatie</u>	<u>8</u>
▪ Doelstelling	
▪ Vertrekpunt	
▪ Werkwijze	
<u>Marketing en communicatie</u>	<u>10</u>
▪ Doelgroepen	
▪ Aanbod	
▪ Marketing van het museum	
<u>Organisatie</u>	<u>12</u>
▪ Vrijwilligers	
▪ ICT beheer	
<u>Huisvesting</u>	<u>13</u>
▪ Steunstichting Domus DuMus	
▪ Modernisering museum	
<u>Financiën</u>	<u>14</u>
<u>ICT-beheer</u>	<u>14</u>

Inleiding

Het WO II verhaal van Nieuwlande is van historische waarde en heeft internationale betekenis. In Nieuwlande en omgeving zaten zoveel Joodse mensen ondergedoken, dat het gebied ook wel het Drents Jeruzalem werd genoemd. In 1985 kreeg het dorp het Yad Vashem ercertificaat uitgereikt door de Israëliische ambassadeur, in aanwezigheid van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, de heer Korthals Altes. De Yad Vashem onderscheiding wordt verleend aan personen die met gevaar voor eigen leven Joodse mensen van de ondergang redden. Dat in dit geval ook een dorp als geheel werd onderscheiden is uniek, slechts twee plaatsen in de wereld viel deze eer te beurt.

Opdat deze geschiedenis bewaard en beeldend doorverteld mag worden aan huidige en toekomstige generaties, werd in 2018 het Onderduikersmuseum opgericht. In het museum worden de verhalen verteld van zowel de onderduikers als de onderduikgevers en de mannen en vrouwen uit het verzet die voor de dagelijkse behoeften van de onderduikers zorg droegen. Met steun van Herinneringscentrum Kamp Westerbork en het NIOD werd in dat kader in een voormalige school in Nieuwlande een klaslokaal ingericht met een expositie over de geschiedenis van de onderduik aan Joodse medeburgers in Nieuwlande onder het motto “Nooit iemand de deur wijzen”.

In de afgelopen jaren is dit initiatief uitgegroeid tot een klein maar professioneel geleide vrijwilligersorganisatie met een museumgebouw van ca 550 m² met daarin o.a. 5 tentoonstellingsruimtes met uiteenlopende exposities, een multimedialokaal en een ontvangsthuis met koffiëcorner. Aan de achterzijde beschikt het museum over een groot en inmiddels heringericht multifunctioneel museumplein met tuinterras en publieksvoorzieningen.

De organisatie van het onderduikersmuseum is vanaf de start ondergebracht in twee aan elkaar verbonden stichtingen: Eigendom, beheer, instandhouding en modernisering van het gebouw en de museale infrastructuur is in handen van de Steunstichting Domus DuMus. De Stichting Onderduikersmuseum de Duikelaar is belast met de museaal inhoudelijke taken die in onderhavig beleidsplan nader zijn uitgewerkt.

Het museum draait volledig op vrijwilligers. Met ruim 50 structureel inzetbare vrijwilligers uit Nieuwlande en omstreken wordt het museum ontwikkeld en in stand gehouden, zijn vaste en wisseltentoonstellingen gemaakt, wordt een educatieprogramma voor scholieren verzorgd en tal van evenementen georganiseerd. Het museum draagt daarmee bij aan de gemeenschapontwikkeling in en leefbaarheid van het dorp. Voor investeringen in de fysieke infrastructuur, tentoonstellingen, educatie en kennisoverdracht is het museum afhankelijk van subsidies en donaties. Het museum wordt daarin geholpen door de Steunstichting Domus DuMus. De reguliere exploitatie uitgaven van het museum kunnen worden gedekt uit de inkomsten, met name uit de verkoop van tickets, publicaties en kleine consumpties.

Het bezoek aan het museum is in twee jaar tijd met zo'n 2500 bezoekers op jaarbasis goed op gang gekomen – echter ook wij zijn getroffen door de coronamaatregelen. Het museum trekt zowel individuele als groepsgewijze dagrecreanten en groepen, waaronder een groeiend aantal schoolklassen en specifiek op oorlog- en verzetsgeschiedenis gerichte geïnteresseerden uit binnen- en buitenland. Het dorp met haar unieke verhaal en het museum krijgen veel publiciteit en ontvingen ook in het jaar van 75-jaar vrijheid volop media-aandacht (o.a. nationale en regionale dagbladen, RTV Drenthe, NOS Bevrijdingsjournaal, facebook en een positieve tweet van Pieter van Vollenhove).

Bovenstaande stormachtig positieve ontwikkeling reflecteert het bestaansrecht van het museum. De ervaring heeft tegelijkertijd geleerd dat het voormalige schoolgebouw, zowel aan de straatzijde als in pandig, onvoldoende museale uitstraling heeft en dringend een kwaliteitsslag moet maken. Verder moet het

museum een professionaliseringslag maken op het gebied van herkenbaarheid, presentatie collectie, marketing & communicatie en de digitale 'online' kennisoverdracht.

Een dergelijke kwaliteitsimpuls is nodig wil het museum zich als een kwalitatief volwaardig museum van internationaal belang kunnen blijven presenteren en op langere termijn uitgroeien naar een potentieel aantal van 10.000 bezoekers op jaarbasis. Een dergelijke kwaliteitsimpuls kan alleen gerealiseerd worden met overheidssubsidies en financiële bijdragen van derden.

Deze kwaliteitsimpuls levert in meer algemene zin ook een bijdrage aan de leefbaarheid van het platteland en aan de culturele en toeristische profilering van de provincie Drenthe.

Missie en visie

Missie

Onderduikersmuseum de Duikelaar verzamelt, bewaart en geeft de unieke verhalen van onderduik en verzet in Nieuwlande en omgeving uit de Tweede Wereldoorlog door aan volgende generaties. Wij doen dat door middel van tentoonstellingen, digitale presentaties, kennisoverdracht en fysieke ervaring. We willen dat de vele verhalen aanzetten tot reflectie, bewustwording en vertaling naar het heden: wat zou ik in een dergelijke situatie doen en welke gevolgen hebben mijn keuzes voor anderen?

Visie

Het thema oorlog en vrede is nog steeds van belang, niet alleen om de geschiedenis van '40-'45 door te geven met het doel herhaling te voorkomen, maar ook als bewustwording van de hedendaagse wereldgebeurtenissen. Door zware thema's tot persoonlijke verhalen terug te brengen, met een positieve ondertoon van hulp en betrokkenheid, wil het Onderduikersmuseum de Duikelaar een levensverrijkende ervaring bieden aan zijn bezoekers.

Wij geven richting aan onze activiteiten op basis van de volgende kernbegrippen:

Verhalend Vertellen

Bezoekers boeien met feiten onderbouwde verhalen.

Beeldend Binden

Met beeldmateriaal de emotionele connectie zoeken.

Reflectief Perspectief

Wat heeft het verleden ons geleerd en wat gaan we er nu mee doen.

Existentiële Ervaring

Zelf onder de grond kruipen, zelf een dagboek maken, zelf ervaren.

Strategie

Voor het uitdragen van deze missie en visie zijn drie museaal inhoudelijke pijlers van essentieel belang: educatie, collectie en tentoonstellingen. Educatie zorgt voor het op adequate wijze doorgeven van de geschiedenis, iedere doelgroep zal op een eigen wijze benaderd moeten worden. Collectie is daarbij van belang als databank door het beschrijven en nauwkeurig onderzoeken van voorwerpen en gegevens die worden doorgegeven door informanten. Dat er zorgvuldig wordt omgegaan met de verstrekte informatie spreekt voor zich. De tentoonstellingen behandelen telkens een thema dat van belang is voor het uitdragen van de geschiedenis aan de individuele bezoeker, maar ook als ondersteuning van educatie. Het zal duidelijk zijn dat er een nauwe samenwerking is tussen de drie genoemde pijlers.

Wij maken van een bezoek aan Onderduikersmuseum de Duikelaar een leerzame en indrukwekkende ervaring, waar begrippen als vrede en veiligheid, democratische rechtsstaat, verdraagzaamheid, behulpzaamheid en betrokkenheid op concrete wijze worden neergezet.

Collectie

De basis van het museum is in 1985 gelegd bij de uitreiking van het Yad Vashem certificaat aan het dorp als geheel. Nieuwlandenen en betrokkenen hebben collectief stukken ingebracht, zodat er een waardige tentoonstelling kon worden opgezet. Jo Schonewille nam die tentoonstelling onder zijn hoede genomen en bouwde de collectie verder uit. In 2018 werd deze collectie door de erven Schonewille in langdurig bruikleen gegeven aan de Stichting Onderduikersmuseum de Duikelaar. Naast het beheren van de Collectie Schonewille werkt het museum aan het vormen van een eigen collectie. Regelmatig worden er relevante stukken in bruikleen gegeven of geschonken. Wij verplichten ons om als een “goed huisvader” te zorgen voor en te waken over de huidige en toekomstige collecties. Daarom zijn de volgende onderdelen van essentieel belang voor het museum.

Collectiebeheer

Collectiebeheer gaat over het proces van “verkrijgen, behouden en afstoten” van stukken die voor het museum van belang zijn. Weten welk item waar ligt en wie de eigenaar is, daar informatie over kunnen uitwisselen is de essentie van dit beheer. Het nauwkeurig administreren en beschrijven van de museumstukken is daarom belangrijk.

Het gebruikte Adlib digitale registratiesysteem is opgekocht door een groter bedrijf, wat aanzienlijke financiële consequenties voor de gebruiker heeft. Er is gezocht naar een goed en betaalbaar alternatief en vanaf 2021 zal van het Zijper Collectie Beheer Systeem (ZCBS) gebruik worden gemaakt.

Digitale beeldbank

Binnen het ZCBS zetten we een beeldbank op, waardoor beeldmateriaal gemakkelijk toegankelijk wordt voor intern gebruik en gekoppeld is aan documenten met informatie. We onderschrijven het belang van digitalisering en verdere ontsluiting van de museumcollectie, met name voor generaties die ‘digital born’ zijn.

Veel materiaal is privacy gevoelig en daarom zal de externe toegankelijkheid en het gebruik van het beeldmateriaal worden vastgelegd in een collectiebeleidsplan met duidelijke instructies voor externe toegankelijkheid.

Depot

Niet alle in beheer zijnde stukken worden tentoongesteld. Dit betekent dat er een depot is waar de stukken liggen opgeslagen. De collectie en het depot worden op regelmatige basis onderhouden. Belangrijk is de aandacht voor het conserveren van de tentoongestelde en opgeslagen collectie, dat wil zeggen alle activiteiten die de levensduur van het museumstuk doet verlengen en in goed staat laat behouden. Het huidige depot zal daartoe worden verplaatst naar een afgeschermd deel van het gebouw en worden uitgebreid.

Tentoonstellingen

Doel van onze tentoonstellingen is bezoekers te raken en tot nadenken te stemmen door de vele verhalen van onderduik en verzet die in de verschillende tentoonstellingen naar voren worden gebracht en door de aanvullende verhalen van de gidsen. De persoonlijke verhalen lokken interactie met de gids uit, er worden niet alleen verhalen ‘geconsumeerd’, maar vaak wordt de gids ook weer verrijkt door bezoekers die hun eigen verhaal willen delen. Deze wisselwerking is een bron van informatie en belangrijk voor het vormen van nieuwe inzichten en het maken van nieuwe verhalen.

Vaste tentoonstellingen en wisseltentoonstellingen

Om de bezoeker te blijven trekken zijn er naast de vaste tentoonstellingen ook kleinere wisseltentoonstellingen. Hierdoor is er een blijvende variatie in aanbod en kan er op de actualiteit worden ingespeeld. Voor de uitvoering wordt gebruik gemaakt van professionele vormgevers.

Traditioneel en digitaal

Naast de meer traditionele vorm van presentatie zijn er ook digitale presentaties die aansluiten bij de belevingswereld van de huidige museumbezoeker, zoals audiotour, touchscreentafel en ‘augmented reality’. Een aandachtspunt voor de komende jaren is de ontwikkeling en toepassing van digitale online technieken voor kennisoverdracht.

Ondanks de voortschrijdende digitale technieken zal de traditionele tentoonstelling zijn plaats blijven opeisen. Wij willen tegemoet blijven komen aan de bezoeker die het op prijs stelt om voor een foto met begeleidende tekst te staan en een voorwerp te zien dat tijdens de Tweede Wereldoorlog werd gebruikt, zoals de potloden en gum die werden gebruikt bij het vervalsen van identiteitsbewijzen. Daarnaast roepen rekwisieten de sfeer op van toen. Uit alle stukken die bij het museum in beheer zijn worden selecties gemaakt om die in onderlinge samenhang en ter ondersteuning van de thema’s tentoon te stellen. Hiermee maken we de collectie toegankelijk voor het publiek en de verhalen inzichtelijk.

Huidige tentoonstellingen

- Nooit iemand de deur wijzen - De verhalen van joodse onderduik in Nieuwlande. Wie waren de helpers, hoe was de organisatie, wie waren de onderduikers en hoe liep het af. Dit is het verhaal dat verteld moet worden; waarom kreeg Nieuwlande en omgeving de Yad Vashem onderscheiding.
- Gezocht - Het verhaal van de nationaal bekende verzetsheld, Johannes Post, die de grote motor achter het verzet in Nieuwlande was. En die uitgroeide tot een van de topmannen in de LKP (landelijke knokploegen organisatie). Veel mensen kennen Johannes Post, maar weinig mensen weten dat hij uit Nieuwlande kwam.
- Bestemming Onbekend – Sally Kimel, een klasgenootje van Anne Frank, was 14 jaar toen hij moest onderduiken. Hoe komt hij op zijn adres en wat gebeurt daar? Het verhaal heeft een link naar het grotere publiek dat het verhaal van Anne Frank kent en leeftijdgenootjes kunnen zich met Sally identificeren.
- Memories Remain – Op 29 september 1944 stortte een RAF mosquito brandend bij Nieuwlande neer. Beide bemanningsleden kwamen om het leven. Wie waren deze jonge mannen die hun leven voor onze vrijheid gaven?
- Onderduikhuis & kerk – Met name kinderen, maar ook volwassenen kunnen ervaren hoe het is om ondergedoken te zitten in eenvoudige omstandigheden.

Tentoonstellingen in voorbereiding

- Fotowand onderduikgevers – Na de geplande verbouwing komt er een wand met foto’s van onderduikgevers. Dit is bedoeld als eerbetoon aan de bewoners van Nieuwlande en omgeving die onderduikers in huis namen. Het waren niet alleen de verzetsmensen die gevaar liepen, of de

onderduikers, ook de mensen die hun deuren open zetten waren hun leven niet zeker tijdens een razzia.

- De natuur als partner – Tijdelijke tentoonstelling i.s.m. buurman/kunstenaar Hendrik Jacobs en zo mogelijk met de bosgroep en Nieuwlande rondom. Een tentoonstelling die laat zien hoe het landschap een rol speelde bij het veilig onderduiken.
- Bevrijdingsrok – een kledingstuk voor het leven – Tijdelijke tentoonstelling n.a.v. 75 jaar vrijheid. In navolging van de bevrijdingsrok ontworpen door Mies Boissevain-van Lennep in 1945, worden ook nu nog kledingstukken gemaakt met een persoonlijk verhaal.

Educatie

Educatie is een belangrijke pijler van het museum. Het museum ziet het als haar taak de unieke geschiedenis van het dorp Nieuwlande door te geven aan de jongere generatie. Wij willen het verhaal van de oorlog blijven vertellen op een manier die de komende generaties aanspreekt en die verbonden is met het belang van waardenvrijheid en democratie. Onze verhalen sluiten goed aan bij de leerstof over WO II zoals behandeld wordt in de bovenbouw van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Daarnaast richten wij ons op het jongere kind waarbij de beleving (horen, zien, voelen, bewegen en ruiken) een belangrijke rol speelt.

Doelstelling

Wij laten kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren uit het VO kennis maken met de unieke verhalen van onderduik en verzet in Nieuwlande en omgeving. Wij maken kinderen bewust van de keuzes die de bevolking in het dorp maakte en de consequenties die verschillende keuzes hadden op economisch, sociaal, maatschappelijk maar ook op emotioneel terrein. Van daaruit leggen wij de link naar het heden en maken de leerlingen bewust van de parallellen die er zijn tussen toen en nu. We laten ze ontdekken dat je nog steeds zelf keuzes kunt maken m.b.t. de wereld waarin je leeft en in de maatschappij in het algemeen.

Vertrekpunt

Veel kinderen weten wel iets van de oorlog door de verhalen van opa's en oma's en natuurlijk de lesprogramma's die de scholen aanbieden. Verder zijn er de herdenkingen en de vrijheidsfeesten die aan WO II gekoppeld zijn. Veel scholen maken bovendien gebruik van de Anne Frank krant. Rond mei zijn er films die te maken hebben met de Shoah en het verzet. Op velerlei wijze wordt de interesse van de leerlingen gewekt. Hier sluiten wij op aan door o.a. de leerlingen op een aansprekende, nieuwe manier te laten ervaren welke keuzes gemaakt moesten worden in de oorlogstijd. In samenwerking met het Drents Archief hebben we bijvoorbeeld het "Drents Oorlogsdagboek" bedacht. Het digitale programma is ontwikkeld door Studio Louter in augmented reality techniek.

Werkwijze

In ons museum brengen we de indringende tijd van de Tweede Wereldoorlog met de onderduik tot leven.

"Hoor wat niet gezegd mocht worden."

"Zie wat niet gezien mocht worden,"

"Voel wat niet geuit mocht worden".

Dit doen wij op diverse manieren:

- Bezoek van schoolklassen: Men kan kiezen voor 2 lesprogramma's.
- Speurtocht door het museum met enkele animatiefilmpjes, een spel en het invullen van je eigen persoonsbewijs. Eventueel hieraan gekoppeld kan een bezoek aan de kerk met onderduikplek en/of het onderduikershol worden gebracht.
- Op de iPad aan de slag met het "Drents Oorlogsdagboek" dat resulteert in het maken van je eigen stripverhaal. Het "Drents Oorlogsdagboek" is een interactief, innovatief educatief programma dat gebruik maakt van authentieke egodocumenten en innovatieve technieken zoals 'Machine Learning' en 'Computer Vision' waardoor leerlingen écht in de huid van bestaande personages uit WO II kunnen kruipen.
- Thema ochtenden in de vakantie: Deze ochtenden zijn bedoeld voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Op een speelse en creatieve manier worden thema's uitgewerkt die betrekking hebben op onze verhalen.
Thema's zijn bijvoorbeeld: ◦ "spelen in de oorlog" ◦ "jezelf vermommen/ veranderen van identiteit" ◦ "eten in de oorlog" ◦ "onderduiken" ◦ "schilderen van bevrijdingstegeltjes" ◦ "theater".
- Ervaar het onderduiken in de nagemaakte onderduikruimtes onder de kerk en het onderduikhuis. De bedoeling hiervan is dat kinderen zien hoe mensen vroeger leefden, dat ze zich onder de bedstee

kunnen verschuilen en naar Radio Oranje kunnen luisteren, hoe je het huis uitkomt zonder een deur te gebruiken en dat vlees moest worden verstopt als je had geslacht, omdat dat illegaal was.

Om de kinderen te blijven boeien zal er telkens naar nieuwe mogelijkheden worden gezocht, zowel wat betreft verhaal, als de gebruikte technieken. Met het nieuwe digitale schoolproject en de touchscreentafel kunnen we voorlopig vooruit, maar voor de toekomst zullen we moeten inspelen op de toepasbaarheid van voortschrijdende, nieuwe technieken.

Scholen kunnen zich rechtstreeks aanmelden, of gebruik maken van het gemeentelijk culturele aanbod via de Bibliotheek Hoogeveen en het Preventie Menu de Wolden, of via het Drents Archief. Om ook scholen uit de provincie te trekken zal contact worden gezocht met de afdeling Kunst & Cultuur van de Provincie Drenthe. Ook zullen we scholen in het noorden van Overijssel benaderen om hen te wijzen op de lesprogramma's die het museum biedt.

Op de website komt een filmpje om kinderen te vertellen en te laten zien hoe leuk het is in het Onderduikersmuseum de Duikelaar.

Marketing en communicatie

Doelgroepen

Onderduikersmuseum de Duikelaar richt zich op een zo breed mogelijk, algemeen publiek: jong en oud, individueel en groepsgewijs, nationaal en internationaal, bewoner en toerist. Daarnaast richten we ons op specifiek in de Tweede Wereldoorlog geïnteresseerde bezoekers. Al deze groepen zijn in beeld, maar marketing zal zich in de eerste jaren toelagen op het algemene brede publiek. Uitgaande van een groei van 500 bezoekers per jaar en een toenemend aantal schoolklassen zetten we in op 7000 bezoekers in 2025.

Er is een basis gelegd door bezoekers die op maximaal een uur reisafstand wonen/logeren te motiveren het museum te bezoeken. In toenemende mate gaan we ook potentiële bezoekers uit de rest van Nederland actief benaderen. Met de eerste groep zal met betrekkelijk weinig middelen een financiële zekerheid ontstaan, de tweede groep en de bezoekers op afstand vereisen een groter budget om te bereiken.

Het doorgeven van de geschiedenis van Nieuwlande is voor een deel gericht op leerlingen van de basisscholen en onderbouw voortgezet onderwijs, omdat zij de toekomst zijn en van deze geschiedenis kunnen leren dat er keuzes zijn in het leven en dat elke keuze gevolgen heeft voor anderen. Daarnaast richten wij ons op de iets oudere generatie, mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van hun ouders en grootouders. Duidelijk is dat de oorlogsgeneratie weinig heeft verteld over de oorlogsgeschiedenis. Niet terugkijken maar doorgaan, was het devies. Wij leren kinderen en kleinkinderen hun ouders en grootouders beter begrijpen door hen te vertellen wat er zich in hun leven heeft afgespeeld. Ook de toeristen, campingbezoekers, fietsers en wandelaars zijn een belangrijke doelgroep voor het museum. Velen kijken verbaasd op van de geschiedenis die zich in Nieuwlande en omgeving heeft afgespeeld en vragen zich af waarom ze nooit eerder hiervan hebben gehoord. Een speciale doelgroep is de 'bezoeker op afstand' die we willen bedienen met digitale educatieve programma's en 'state of the art' online kennisoverdracht. De vraag daarnaar is groeiende, denk aan scholen buiten reisafstand van Nieuwlande en aan buitenlanders, waaronder nazaten van onderduikers en onderduikgevers die in Israël, de VS en Canada wonen. Online aanbod van programma's is in potentie ook een niet te verwaarlozen bron van inkomsten.

Aanbod

Naast het aanbieden van individueel en groepsgewijs bezoek, plus educatieprogramma's voor scholen in het museum, biedt het museum ook fiets- en wandelarrangementen in combinatie met museumbezoek. Er zijn wandel- en fietstochten op individuele basis en een fietspuzzeltocht voor het hele gezin. Daarnaast zijn er wandeltochten begeleid door een gids, zoals bijvoorbeeld de verzetshuizenroute. De vele historische plekken in het dorp, evenals de landschappelijke kenmerken geven een extra dimensie aan het geheel en nodigen uit te wandelen of te fietsen door het dorp en de omgeving.

De bezoeker kan het museum volledig individueel bezoeken, eventueel ondersteund door een audiotour en digitale presentatie. Voor groepen worden in overleg programma's op maat aangeboden. Zo zijn er bijvoorbeeld familiereünies met het verzoek over de betreffende familie iets te vertellen. In overleg met de koster van de voormalig gereformeerde kerk, kan een begeleid groepsbezoek aan de de onderduikplek onder de vloer van de kerk geregeld worden.

In de komende jaren streven wij naar uitbreiding van het aanbod. Zo willen we een buitenroute met QR codes uitzetten, actief een bezoek aan de voormalig gereformeerde kerk aanbieden gedurende de zomermaanden, het digitale 'Drents Oorlogsdagboek' in de markt zetten, en de lezingencyclus die door de coronasluiting niet door kon gaan op digitale wijze aanbieden. In de zomermaanden kan er gebruik worden gemaakt van het museumplein, dat in 2021 is voltooid, voor museum gerelateerde activiteiten.

Alle activiteiten worden kenbaar gemaakt via website, facebook en de dorpskrant, maar ook op de evenementenkalenders van regionale dagbladen, Hoogeveen Volut, Drenthe.nl en museale promoties.

Marketing van het museum

De marketing van het museum staat nog in de kinderschoenen, dat is begrijpelijk als we de nog geringe levensduur in combinatie met de coronaperiode in ogenschouw nemen. Voor meer bekendheid van het museum en daarmee een gezonde bedrijfsvoering, is het nodig dat er aan de ontwikkeling van marketing wordt gewerkt. Dat vergt een gedegen marketingplan met aandacht voor:

- De doelgroepen die we willen bereiken.
- Het medium dat daarvoor zal worden ingezet.
- Het budget dat daarvoor is vereist.

Er worden ervaren marketingvrijwilligers gezocht en zo nodig externe deskundigen ingehuurd.

De volgende aandachtspunten staan op de agenda:

- Beter bereik van de doelgroepen: bewoners van de noordelijke regio, scholen, toeristen, met name fietsers/wandelaars en in de zomermaanden gezinnen met kinderen die op vakantie zijn in het noorden. In de zomermaanden zal een kleine enquête worden ingezet om een beeld te krijgen hoe de bezoekers op het bestaan van het museum werden geattendeerd.
- Effectief inzetten van social media en website, naast het maken van flyers en posters. Er is in 2020 een begin gemaakt met het verspreiden van flyers bij recreatiebedrijven in een straal van dertig kilometer om Nieuwlande. De bovengenoemde enquête zal ook antwoord kunnen geven waar de meeste bezoekers vandaan komen en of het inzetten van flyers effectief is.
- Ontwikkelen van een huisstijl en eenheid van presentatie in tekst, zowel op social media, de website als op posters en flyers. Ook hierbij zal een deskundige worden aangetrokken. Er is een begin gemaakt met het aantrekkelijk maken van de website, zodat een bezoeker geïnteresseerd raakt en wordt vastgehouden. Ook het gebruiken van de juiste trefwoorden heeft onze aandacht. Er wordt gezocht naar een eindredacteur voor social media en website.
- Bestaande contacten met de noordelijke pers bestendigen en uitbreiden. Contacten met de pers in Noord-Overijssel zoeken. RTV-Noord en RTV-Oost interesseren voor het museum. Contacten uitbreiden naar landelijke pers, magazines met een specifiek bereik zoals toerisme-, wandel- en fietsbladen. Nu Nieuwlande een museum heeft met een onderwerp van (inter)nationaal belang is het dorp de moeite waard om speciaal naar af te reizen en worden het toerisme en de economische 'spin off' bevorderd.
- Verdieping samenwerking met andere musea in de directe omgeving, en met andere WO II gerelateerde organisaties en musea (waaronder NIOD, Anne Frank Huis, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, de Emslandkampen in Duitsland en Le Chambon sur Lignon in Frankrijk) Platform Drentse Musea, Drents Archief, historische verenigingen en toerisme gerelateerde organisaties in de regio.
- Registratie als erkend museum en lid worden van de Museumvereniging en van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40 –'45.
- Externe voorlichting en rondleidingen aan intermediairs.
- Aanhaken bij landelijke of regionale programma's, zoals bijvoorbeeld oktober kindermaand, de geschiedenismaand, of de viering van de bevrijding.
- Inbedding in het dorp. Het museum is onlosmakelijk verbonden met het dorp, daar gebeurde het allemaal. In de toekomst blijven we dan ook streven naar samenwerking met bewoners en organisaties uit het dorp. We kunnen elkaar onderling versterken. Het museum verbindt de mensen en bevordert de sociale cohesie. Eenmaal per jaar bieden wij de bewoners de gelegenheid om het museum gratis te bezoeken. Dit doen we niet alleen om de drempel te verlagen, maar ook om te laten zien wat het werken in een museum inhoudt.

Organisatie

De organisatie van het onderduikersmuseum is vanaf de start ondergebracht in twee aan elkaar verbonden stichtingen: De Stichting Onderduikersmuseum De Duikelaar is belast met de museaal inhoudelijke taken. Eigendom, beheer, instandhouding en modernisering van het gebouw en de museale infrastructuur is in handen van de Steunstichting Domus DuMus.

Onderduikersmuseum de Duikelaar is een 100% vrijwilligersorganisatie. Met de structureel inzetbare vrijwilligers, ruim 50 in 2021, beschikt de in twee stichtingen ondergebrachte museumorganisatie over een breed geschakeerde professionele deskundigheid en capaciteiten. De organisatie wordt waar nodig incidenteel ondersteund door externe professionals op o.a. organisatie-, bouwkundig en museaal inhoudelijke beleidsterreinen. Medewerkers van onder meer de KNHM, het Drents Archief, ontwerp bureau In Ontwerp, Drents Museum, Platform Drentse Musea en Herinneringscentrum Kamp Westerbork hebben hun deskundigheid en netwerk reeds belangeloos ingezet.

Op het terrein van uitstraling, herkenbaarheid en in het bijzonder marketing & communicatie, als ook de digitale kennisoverdracht heeft het museum nog te weinig professionele kennis en ervaring in huis. Het museumbestuur wil dat ondervangen met een extra kwaliteitsimpuls van buitenaf.

Vrijwilligers

Onderduikersmuseum de Duikelaar krijgt tot op heden geen enkele structurele subsidie voor bedrijfsvoering. Dit betekent dat het gehele museum op vrijwilligers draait, vrijwilligers die dit volledig belangeloos doen. Het merendeel van de vrijwilligers komt uit het dorp en een zekere trots straalt van hen af als bezoekers opmerken dat ze onder de indruk zijn van de gebeurtenissen tijdens de oorlog, maar ook van het goed opgezette museum.

De meerwaarde voor de vrijwilligers is het uitdragen van de gemeenschappelijke geschiedenis, samen een goed lopend bedrijf neer te zetten en de identiteit die ze aan het werken in het museum ontlenen. Het bestuur biedt de vrijwilligers de mogelijkheid om zich in een bepaald vakgebied te bekwalamen door het volgen van workshops en cursussen. Vrijwilliger zijn betekent dus ontplooiingskansen krijgen.

Het museum is volop in ontwikkeling, wat inhoudt dat ook de organisatiestructuur nog in beweging is. Van een heldere taakafbakening is nog geen sprake, al zijn de diverse taken wel verdeeld. Vrijwilligers worden actief geworven en begeleid door twee vrijwilligerscoördinatoren. Na een inwerkperiode van drie maanden wordt een functionerings- en tevredenheidsgesprek gehouden.

Met een bestand van vijftig vrijwilligers is het museum goed draaiend te houden, maar voor sommige gespecialiseerde taken is het lastig een vrijwilliger te vinden. Marketing werkt aan naamsbekendheid, wellicht dat hierdoor ook een groter bereik van gekwalificeerde vrijwilligers ontstaat. Met het groeien van het aantal bezoekers ontstaat wellicht de financiële mogelijkheid om een vaste kracht in deeltijd in dienst te nemen.

Een toenemend aantal bezoekers en het uitbreiden van de activiteiten vereisen dat de taken goed verdeeld worden. Voor iedereen zal duidelijk moeten zijn wie op welk onderdeel is aan te spreken. Een heldere taakafbakening is essentieel. Voor het jaar 2022 staat het ontwikkelen van een vrijwilligersbeleidsplan op het programma.

Huisvesting

Onderduikersmuseum de Duikelaar is gehuisvest in de voormalige school De Hoeksteen. Het gebouw is door de Gemeente Hoogeveen in 2020 voor een symbolisch bedrag in eigendom overgedragen aan onze partnerorganisatie de Steunstichting Domus DuMus, met als doel een museum en kenniscentrum in te richten, in stand te houden en te exploiteren. Daarnaast fungeert het gebouw als kennis- en ontmoetingscentrum voor direct betrokkenen, hun nazaten en voor studiedoeleinden. Domus DuMus geeft het gebouw tegen een geringe huisvestingsvergoeding in gebruik aan de Stichting Onderduikersmuseum de Duikelaar.

Het gebouw zelf is in goede conditie bevonden. De ervaring heeft tegelijkertijd geleerd dat het voormalige schoolgebouw, zowel aan de straatzijde als in pandig, onvoldoende museale uitstraling heeft en dringend een kwaliteitsslag moet maken. Domus DuMus heeft daarvoor een projectplan opgesteld en in uitvoering genomen.

Steunstichting Domus DuMus

De Steunstichting Domus DuMus is conform de statutaire doelstelling belast met “het behouden en uitdragen van het unieke cultureel erfgoed van de geschiedenis van de onderduik aan joden en het verzet in WO II in Nieuwlande en omstreken, Drenthe, door het materieel en financieel ondersteunen van de stichting Onderduikersmuseum de Duikelaar te Nieuwlande en het daartoe verwerven en beheren van subsidies en donaties, uitsluitend gericht op de instandhouding, het faciliteren en verbeteren van de museale infrastructuur, inrichting van het Onderduikersmuseum de Duikelaar, en het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.”

Domus DuMus heeft voor de investeringen in onderhoud, instandhouding, en vooral modernisering en uitbreiding van het onroerend goed van het museum voor de jaren 2021-2025 vooralsnog een totaalbedrag begroot van ca € 350.000,-. Hiervan is ca € 115.000,- bestemd voor het faceliftproject, de eerste fase van de moderniseringsplannen in de jaren 2021 tot 2023.

Modernisering museum

Het in een voormalig schoolgebouw gehuisveste museum krijgt in de eerste fase van de moderniseringsplannen aan binnen- en buitenzijde een facelift, gericht op een kwalitatief hoogwaardige museale uitstraling en herkenbaarheid. In pandig zal daarnaast ook een intieme sfeer worden gecreëerd die recht doet aan de emotionele aspecten van de oorlogs- en onderduikgeschiedenis.

Deze fase omvat onder meer een facelift van de entree, verdubbeling expositiecapaciteit, vernieuwing van vloeren en plafonds van de expositieruimtes, aanleg van museale systeemverlichting, algehele renovatie toiletgroep, aanleg van pantry en verkoopwand, enz. Bij ontwikkeling, ontwerp en uitwerking van deze facelift wordt samengewerkt met externe professionals.

Dit facelift project kent een kosten effectieve aanpak. Voor de uitvoering worden zoveel mogelijk regionaal gevestigde bedrijven en de eigen vrijwilligers ingeschakeld. De facelift wordt gerealiseerd met respect voor de aan het gebouw zichtbaar blijvende jaren '50 school-architectuur. Deze investeringen worden mede mogelijk gemaakt door een overheidssubsidie van Leader Zuidwest Drenthe in opdracht van de Europese Unie en de Provincie Drenthe.

Financiën

Voor een goede bedrijfsvoering is een gezonde financiële situatie nodig. Voor het uitdragen van onze missie, door middel van tentoonstellingen, activiteiten en onderwijsprogramma's hebben we immers geld nodig. Voor investeringen in de fysieke infrastructuur, tentoonstellingen, educatie en kennisoverdracht is het museum afhankelijk van subsidies en donaties. Het museum wordt daarin geholpen door de Steunstichting Domus DuMus. De financiële huishouding moet op orde zijn en wordt conform de wettelijke regelingen uitgevoerd. De stakeholders van het museum, de vrijwilligers, de fiscus, de sponsors en de subsidieverstrekkers hebben hier, ieder voor zijn eigen reden, recht op. Wij zien dan ook als onze plicht de financiële huishouding correct te beheren.

Onderduikersmuseum de Duikelaar kan zelfstandig in de exploitatielasten voorzien. Het spreekt voor zich dat er in de coronaperiode een behoorlijke derving van inkomsten was, maar hiervoor is een bijdrage van de gemeente Hoogeveen en de provincie Drenthe ontvangen. De inkomsten worden gegenereerd uit ticketverkoop, rondleidingen, verkoop van arrangementen, groepsarrangementen voor familie-of groepsbijeenkomsten en reünies, ontvangen van schoolklassen, verkoop van boeken en artikelen uit het winkeltje, fiets- en wandelroutes en kleine consumpties. Onderzocht wordt of het aanbod van activiteiten, souvenirs en etenswaren kan worden uitgebreid. De filmzaal zou theoretisch in de avonden als vergaderruimte verhuurd kunnen worden, maar Nieuwlande heeft meer accommodaties en ligt niet gunstig voor derden.

Verder zal een groep 'Vrienden van Onderduikersmuseum de Duikelaar' worden opgezet. Via de website wordt de bezoeker geattendeerd op de culturele ANBI-status van het museum, die een fiscaal voordeel oplevert voor de begunstiger. Deze inkomsten zijn onzeker en daardoor lastig te begroten.

Uitbreiding van de openingsdagen van vier naar vijf wordt voor 2022 overwogen. Knelpunt hierbij is voldoende vrijwilligers, met name tijdens de zomermaanden.

De jaren 2020 en 2021 geven geen goede indicatie van inkomsten en uitgaven gezien de coronasluitingen. De periode daarvoor, van april 2018, het openingsjaar, en 2019 was te kort om op die gegevens een goede prognose te bouwen. Alle exploitatielasten werden opgebracht, maar hoeveel financiële middelen voor verschillende functies, zoals marketing/communicatie, educatie en collectie kan worden gereserveerd, is nog onduidelijk. Voor marketing/communicatie en educatie is in het Leaderproject voor de komende jaren in ieder geval een bedrag van € 30.000,- gereserveerd.

ICT beheer

De moderne mens en een modern bedrijf kunnen niet zonder ICT. Het museum maakt in haar presentaties al gebruik van tv-schermen, iPad, een touchscreentafel en hotspots voor een audiotour. Naast de computerapparatuur in de tentoonstellingen worden computers ook gebruikt voor de dagelijkse gang van zaken, zoals de kassa, het pinapparaat, het lezen van de corona app en het beheren van de collectie. Er is een stabiele infrastructuur neergezet met deskundige vrijwilligers. Bovendien zal voldoende ict kennis onder de vrijwilligers worden geborgd door trainingen, zodat het werken met computers geen beletsel is. Er is een apart document voor het opzetten van een actueel ICT beleid.